

Otrā nodaļa

Esiet mierīgs, no hipohondrijas neviens nav nomiris. Nē, pagaidiet. Ir gan

Cilvēki vienmēr ir rūpējušies par savu veselību, un daži vienmēr ir rūpējušies vairāk par pārējiem.

Senie grieķi ar terminu *hypochondrion* apzīmēja vietu ķermenī zem ribu loka. Tieši šajā vietā senie hipohondriķi vispirms sajuta sāpes. Zīmīgi, ka cietējiem nekad nekļuva labāk. Viņi izskaidroja savu kaiti ar cēloņiem, kurus paši seno grieķu ārsti uzskatīja par divainiem, pat smieklīgiem.

Padomājiet par to. Tie bija pirmatnēji laiki. Ja jums būtu *ista* slimība, teiksim, gripa, vissmalkākie pasaules mediķi būtu jūs konsultējuši un nolēmuši, ka jūsu žultī mājā ļauna salamandra.

Ko hipohondriķis varētu iedomāties tādu, kas viņiem liktos divains?

Pirmais grieķu ārsts: – Es nezinu, ko iesākt ar Eikaliptu. Iedomājies tikai, viņš uzskata, ka viņa kakla slimība radusies no neredzamām būtnēm, kas iekļuvušas viņa organismā caur degunu, kad kāds *cifs* nošķaudījies.

Otrais grieķu ārsts: – Tā, tā, tā. Kas par tipu! Bet liekas, ka viņš ir slims. Lai par to pārliecinātos, es izdarītu parasto medicīnisko procedūru.

Pirmais grieķu ārsts: – Piekrītu. Es izmasēšu viņu ar ēzeļa astes kaulu.

Tagad, pēc tūkstoš gadiem, hipohondrija vēl arvien praktizējošam ārstam rada diagnostisku dilemmu. No vienas puses, nopietni attiekties pret tipiska hipohondriķa žēlabām un atzīt viņu par slimu nozīmē ielaisties kompromisā ar cēlākajiem medicīnas principiem. Tas var pat pasliktināt šā nelaimīgā cilvēka stāvokli. No otras puses, šis nabaga nožēlojamais cilvēks ir desmitiem tūkstošu dolāru liela honorāra potenciāls avots daudzu gadu garumā.

Nonākot pie šīs dilemmas, vairums ārstu, novērtējot iespējamo hipohondriķi un nolemjot, kā viņu ārstēt, ievēro šādu principu:

1. Vai slimniekam ir veselības apdrošināšana?
- 2.

Taisnību sakot, ārsta uzmanība var likt hipohondriķim justies labāk, taču izārstēts viņš ar to netiks. Gadu gaitā ārsti, labu nodomu vadīti, ir izmēģinājuši visu, bet veltīgi.

V. C. Alvares 1961. gadā izdotajā grāmatā «Tieksmes, kas atgriežas» apraksta gadījumu, kad slimnieks bijis pārliecināts, ka viņa vēderā ir varde: «Mēs devām viņam vemšanas līdzekli un vemšanas laikā ieslidinājām traukā vardi. Šis cilvēks bija šokēts. Viņš jutās atvieglots un apmierināts. Vienīgā nelaime bija tā, ka nākamajā dienā viņš atgriezās un stāstīja, ka ārstēšana bijusi novēlota, jo esot izperinājušies ducis vardulēnu, kas nu lēkājot viņa kuņģī.»

Daudzi slaveni cilvēki ir bijuši hipohondriķi: Moljērs, Voltērs, Džonatans Svifts, Radjards Kiplings, Ludvigs van Bēthovens,

Imanuels Kants, Roberts Bērns un Jēzus Kristus¹. Enriko Karūzo ar zobārsta spogulīti katru dienu mēdza apskatīt savas balss saites, jo par spīti daudzajiem medicīniskajiem izmeklējumiem bija pārliecināts, ka viņam draud audzējs un ir pietūkušas balssaites. Džons Adamss, otrais Amerikas prezidents, pareģoja pats savu nāvi 35 gadu vecumā, pēc tam – četrdesmit gadu vecumā, jo jutās nomākts. Kaut kā izdzīvojis līdz piecdesmit, viņš bija pārliecināts, ka nenodzīvos līdz sešdesmit gadiem, tik vārgs viņš jutās. Savos septiņdesmit viņš dzīvoja, drebēdams par nāves liko roku uz sava reimatisma savilkta pleca. Astoto desmitgadi viņš nodzīvoja ar vienu kāju kapā un otru Epsomas sāls² vannā. Beidzot paredzējums izrādījās pareizs un Adamss nomira sava deviņdesmit pirmā gada vidū un ir vecākais eksprezidents, kāds jebkad dzīvojis.

Dzejnieks Persijs Bišs Šellijs³ reiz ceļoja vienā kupejā ar sievieti, kurai bija sapampušas kājas. Šellijs iedomājās, ka viņš saslims ar elefantīazi. Mēnešiem ilgi viņš aplūkoja sevi, meklējot slimības simptomus, kas izpaužas kā groteska kāju un vīriešiem arī sēklinieku palielināšanās. Viņš rūpīgi pārbaudīja savus paziņas, lai pārliecinātos, ka neviens nevar viņu aplipināt ar šo slimību. Persija Šellija biogrāfs Tomass Hogs atstāta šādu vienreizēju notikumu:

Kad daudzas jaunas dāmas bija nostājušās tautas dejai, viņš ārkārtīgi samulsināja šīs šarmantās būtnes, iedams gar rindu un ziņkārīgi vērojot viņas. Viņš uzmanīgi apskatīja meiteņu kaklus un krūtis, un kailās rokas un aptaustīja tās, lai pārliecinātos, vai

1 Šo pēdējo es safantazēju. Tas ir iemesls, kādēļ ir svarīgi lasīt paskaidrojumus. (Aut. piez.)

2 Epsomas sāls – magnija sulfāts $MgSO_4 \cdot 7 H_2O$ (rūgtais sāls, angļu sāls), kristālisks, ūdenī labi šķīstošs pulveris; pieder pie caurejas līdzekļiem. Izmanto arī iekaisuma mazināšanai. (Red. piez.)

3 Kas par vārdu – Bišs! Par ko tas liecina? Vairums cilvēku ar idiotiskiem otrajiem vārdiem tos vienkārši nelieto. Cik daudzi, piemēram, zina, ka Abrahama Linkolna otrais vārds bija Tpsks? (Aut. piez.)[¶]

kāda no šīm pasakainajām būtnēm neslimo ar šausmīgo slimību. Viņš to darīja ar tādu drūmu nopietnību, un viņa skatiens bija tik bēdīgs, ka meitenes nepretojās un neapvainojās par šīm neparastajām vaļībām.

Astoņpadsmitā gadsimta skotu esejists un biogrāfs Džeimss Bosvels naktī gulēja gultā un nespēja aizmigt. Viņš bija pārliecināts, ka sēklinieki ir sapampuši. Reiz viņš pavēlēja ārstam nolaist viņam asinis, lai atbrīvotos no indēm, kas padarījušas viņu slimu un izraisījušas murgus. Džeimss atzinās, ka viņu iepriecina publiskas pakāršanas, jo tās ļauj uz brīdi aizmirst bailes saslimt ar venerisku slimību.

Hipohondrija vienādi moka ievērojamus cilvēkus un tumsonīgus ļautiņus, lai gan interesantākie anekdotiskie notikumi attiecas uz slavenībām. Tas ir tādēļ, ka netrūkst skaudīgu un sīkumainu nepateicīgo, kas pulcējas ap slavenībām, gribēdami atklāt viņu privāto dzīvi par pāris dolāriem vai lētiem smiekliem. Visur ir atrodami plātizeri.

Atceros dienu, kad es personīgi vedu Diku Kavetu⁴ un viņa producentu uz kādu sarīkojumu Dienvidbronsā. Bija 1972. gads. Es biju 21 gadu vecs. Diks sēdēja mašīnas aizmuģures sēdekli, bet viņa producenti man blakus. Es neatlaidīgi mēģināju iesaistīt slaveno televīzijas interviju meistarū sarunā. Es viņam jautāju kaut ko sevišķi gudru, piemēram: – Kaveta kungs, ko jūs domājat par estrādes komiķiem Amerikā? – Un viņš atbildēja: – Mrfrk. – Tas mani pārsteidza, jo Dika Kaveta dikcija vienmēr bija eleganta, kā tas katram zināms, kas kaut reizi ir dzirdējis vecās reklāmas Hormila gaļas produktiem, kurās viņš atdarina cūkas rukišķošanu līdzīgi *boeuf bourguignon*⁵. Mēģināju vēlreiz ar mazāk kaitinošu jautājumu, kaut ko par apakšbiksēm.

4 Diks Kavets (*Dick Cavett*, dzimis 1936) – ASV pazīstams kā domājošu cilvēku televīzijas šovu vadītājs, bijis arī estrādes komiķis Ņujorkā, Sanfrancisko un Čikāgā naktsklubos un ieskaņojis televīzijas reklāmas. (Red. piez.)

5 *Boeuf bourguignon* (franču val.) – liellopu gaļa burgundiešu gaumē. (Red. piez.)

– Mrfur, – viņš teica.

Beidzot paskatījās atpakaļskata spoguli. Televīzijas interviju zvaigzne Diks Kavets runāja, aizlicis mutei un degunam priekšā mutautiņu. Viņš izskatījās pēc aktiera, kas nepārtraukti tēlo smagu vemšanu.

– Diks ir mazliet noraizējies, ka varētu saaukstēties, – nepārprotami jautrā tonī informēja producents. Tas atgādināja māti, kura izskaidro kaimiņam, ka tas, ka viņas mazais Džeisons ēd baložu izkārnījumus, ir pilnīgi normāla parādība.

Runājot par drosmi riskēt, salīdzinājumā ar Marselu Prustu⁵ Diks Kavets ir kā pieredzējis sapieris. Nihilisma pārstāvis franču rakstniecībā Marsels Prusts tik ļoti baidījās saaukstēties, ka visu mūžu vientuļi pavadīja savā guļamistabā, kur sienas bija izklātas ar korķi, lai apslāpētu neveselīgos civilizācijas trokšņus. Kad Prusts tika ielūgts par vedēju sava brāļa kāzās, viņš piespieda sevi ierasties, bet tikai pēc nodrošināšanās ar trim mēteļiem un vairākām siltām šallēm. Vēl viņš nopolsterēja krūtis un kaklu ar vates slāņiem. Prusts bija kļuvis tik nekustīgs, ka nevarēja apsēsties un bija spiests stāvēt ejā starp solu rindām visu laulību ceremonijas laiku.

Visu laiku slavenākā hipohondriķe tomēr bija amerikāņu dzejniece Sāra Tizdeila.

Sāra bija sieviete ar varones spožumu.

Ciešanas tecēja no viņas spīdzinātajām miesām.

Ak, Stikšas dziļum, ak, dzīve, tu nolādētais elles kruķis!

(Tā skan visi viņas dzejoļi, kuru ir diezgan daudz.)

Sāra visu mūžu bija melanholiska. Sāra jūta, ka viņai «ir vājas vēnas» un it īpaši viņa baidījās no triekas. Reiz 1928. gadā pēc sevišķi tricināša brauciena taksometrā pa Centrālo parku viņai kļuva skaidrs, ka veidojas dzīvībai bīstams asins receklis vai, droši vien, ticis ievainots

⁵ Cik man zināms, šī ir pirmā reize, kad Diks Kavets un Marsels Prusts (1871–1922), franču rakstnieks. (*Red. piez.*) picinēti vienā teikumā. (*Aut. piez.*)

mugurkauls. Viņai sāpēja mugura un kakls. Viņa neatlaidīgi uzstāja, lai viņu ievieto slimnīcā, taču rentgens neatklāja lūzumu. Tika sapulcināti masieri, kaulu un nervu ārsti. Sāra rakstīja draudzenei: «Es zinu, ko nozīmē triecieni pa galvu. No šāda ievainojuma bieži attīstās reimatisms un man liekas, ka tas ir pārņēmis burtiski mani visu». Viņa nolīga kopēju, kas viņu aprūpētu visu diennakti.

Bet tas bija tikai sākums. Hipohondrijas slavas augstumos Sāra Tizdeila nokļuva 1933. gadā, kad reiz viņai uz rokas parādījās mazs asinsizplūdums. Tas bija radies no sīka, bojāta asinsvada.

Sāra krita panikā. Viņa nolēma, ka tā ir plašas embolijas pirmā pazīme. To viņa bija gaidījusi visu mūžu. Par trieku viņa zināja visu, jo bija šo tematu neatlaidīgi studējusi. Bet viņa nebija ar mieru paciest šo necienīgo stāvokli un visu atlikušo dzīvi pakļaut savus tuviniekus rūpēm par blāvacainu stādu. Un viņa apņēmiģi devās uz vannu.

Tur nākamajā dienā viņu atrada kopēja. Tiesu eksperts secināja, ka Sāras veselība bijusi nevainojama, bet nāves iemesls ir milzīga miegazāļu deva. Uz rokas tika atklāts niecīgs, nekaitīgs zilums.

Nu, te nu jūs redzat, hipohondriķi.

Jūsu slimība ir ne tikai hroniska, tā var būt nāvīga.

Laiņni lūdzu.